

НАША ГОРДІСТЬ І СЛАВА

Малюнок Івана МАРЧУКА.

Я люблю мунікі за
їх тисячлітню, темну
історію, за культуру,
що створила з них лю-
дей, котрі смерті не
боятся. За те, що
вони є, хоть пройшли
над ними бурі світові
і повалили народи і куль-
тури. Є що любити і до
кого прихилитися. За
них я буду писати і
для них.

Василь
СТЕФАНІК.

ПЕДАГОГ

*Учіться, брати мої,
думайте, читайте...*

М. Шевченку

ПРИКАРПАТТЯ

11(98) 25 ТРАВНЯ 1991 РОКУ

Газета Івано-Франківського педагогічного Інституту імені В. Стефаніка

МИНЕ небагато часу — і на под-
вір'ї інституту виросте бронзова
постать великого письменника. Він
сидітиме в кріслі, простягаючи руки
до людей. Студент, викладач, перехо-
жий зможуть постояти біля митця,
сказати йому задушевне слово, мовби
почути тиху відповідь...

Автор монумента, що має стати од-
ним із крапчиків зображень письменни-
ка, — відомий львівський скульптор
Емануїл Мисько. У ці травневі юві-
лейні дні митець натхненно працює у
майстерні, шукає точні деталі, вива-
жує риси характеру, думки. І образ
наче оживає, стає реальним, близьким,
зрозумілим.

Мимоволі згадуєш слова нашого
краянина, мовлені про самого себе:
«Він читав ті лиця і велику пісню
болю на них. З їх губів зливав слова,
з чолів вичитав мислі, а з серць по-
чування. А як сонце родилося в кро-
ві і цілувало поміж довгі вії їх очі,
то в його серці породилася пісня».
Так, від свого народу, від людей узяв
він думи й поривання. І серед людей
рідного йому Покуття знайшов ті до-
бірні, виразні слова, що їх підхопила,
понесла на своїх крилах уся Україна.
Він суворий і страшний у своїй прав-
ді письменник, водночас і мрійник.
Він до болю, до нестями любив цю
землю, усім своїм еством страждав ра-
зом із сіряком-селянином. Сьогодні він
із нами зводить суверенну Україну,
відроджує її культуру. Адже в цій

культурі — і його вагомих, добрий
починок. «Пішов своєю дорогою, як
птах, що своїх крил на собі не чує».
Ім'я Василя Стефаніка, його пись-
менницький хист, вдача — як символ,

Імені Василя Стефаніка

Віталий КОНОМЕНКО,
Ілєн-кореспондент АНН СРСР,
заслужений діяч науки УРСР.

як знак нашого інституту. Ростає, ви-
рує життям наш рідний дім. Вуз вріс
в один з найбільших і найміцні-
ших педагогічних закладів республіки.
Відкриваються нові перспективи... Но-
ві професори і молоде викладацьке
поповнення. Нові спеціалізації. Розпо-

чинається прийом в аспірантуру, го-
туємось до видавничої діяльності. На
повний зріст постало питання про пе-
ретворення інституту в педагогічний
університет.

Із болем в серці писав Василь Сте-
фанік про вимушену еміграцію гали-
цьких селян. Нині розгортаються
зв'язки інституту з українською діас-
порою. Перші студенти-українці з Ру-
мунії, Чекаємо на студентів із Кана-
ди. А професори-українознавці з усіх
усюд уже почали читати лекції на-
шим студентам.

На початку жовтня інститут має
приймати вчених на конференції, при-
свяченій творчості митця. Чекаємо лі-
тературознавців, мовознавців, істориків,
етнографів, краєзнавців, усіх, ко-
го полонило падле слово письменни-
ка. Послєно готується унікальна пра-
ця — «Словник мови художніх творів
В. Стефаніка». Вже сьогодні можна
сказати, що це видання, підготовлене
групою вчених нашого інституту, ста-
не значною подією в українській лек-
сикографії. А попереду — солідне мо-
нографічне дослідження творчості пи-
сьменника, побудоване на матеріалах
нашої конференції. Далі — велика ко-
лективна праця викладачів інституту
«Прикарпаття: історія, культура, ос-
віта».

Наш патрон — Василь Стефанік —
надихає нас, кличе до праці в ім'я
України, в ім'я свого народу.

Марія ВЛАД

Прелюдія до поеми про Василя Стефаніка

Народе мій! Рятуй мене від болю.
Або віддай до релігії свій умов,
Аби горів я, спалений любов'ю,
Аби за тебе ніс кривавий хрест.

Мій бідний люде!
Як же ти нуждуєш!
Краси в тобі і сили! А ти — рід,
Запирлений твої рамена думі,
Завезений серця від мук і зрад.

Мовчять уста, від поспіху відраши,
Але душа являє — душа минає!
Киплять у ній такі великі мислі!
Твої разючі родяться слова,

Як блискавиці у нічному небі,
Як леза негартованих сокир...
Я їх зберу, народе мій, у себе,
Я їх носю світом задом і вперед.

Іван ДРАЧ.

Мовчанка Стефаніка

Питаєте, чому я все мовчу,
П'ятнадцять літ лютую німотою,
П'ятнадцять літ я корчусь від плачу.
Що ж! Тільки плач на мене йде
ордою.

Заціпило запечені уста,
Зробило, не зродило без'язиким,
І тільки ломить руки німота
Над велієм Стефаніковим риком!

Так, я трунар уже п'ятнадцять літ,
Бо кожне слово — то лиха обмова,
Гойдається мужицьке тьмище бід
На шибениці страченого слова..

І я питаю: ви чом мовчите,
Коли я вам підняв таке громов'я,
І горе люду, чорне і тверде,
Боров, як борють власне
безголов'я?!

Я вас питаю: як у пеклі дня
Ви, словом нерозтерзані, живете,
Як вам смакують, о лиха брідня,
З крові новел підсмажені котлети?!

Я ж вам гармати слів повиставляв!
Я ж ніс за вас камінного хреста,
Аж захлинулась у слезах земля!
Так чом же вам заціпило уста?!

На 5-6 стор. продовжуємо друкувати уривки з книги професора Мирослава Стельмаховича „Українська народна педагогіка“.

Присвячено „володарю дум селянських“

У день 120-х роковин Василя Стефаніка в Івано-Франківському державному педінституті, який вже двадцять літ як носить ім'я письменника, пройшли «Стефаніківські читання». Організовані силами науковців вузу та області для всіх, хто цікавиться життям і творчістю видатного новеліста, вони стали ще однією сторінкою в книзі шани нашому славетному краянину.

Важливого значення ювілейному заходу надало те, що присутні почули на ньому нове слово правди про непересічну особистість В. С. Стефаніка, його донедавна невідомі зв'язки з окремими тогочасними літераторами, зокрема дружбу з Богданом Лепким, про досі не розгадану «демонічну таємницю» творчості «володаря дум селянських». Літературознавці особливо підкреслили й актуальну необхідність

інсценізацій творів письменника для розвитку на Україні національного театру, якому, між іншим, як відомо, належить провідна роль у становленні нації. З усього видно, настає час, коли збудеться сказане новелістом про самого себе: «Мене назвуть духовним здоров'ям України»...

«Стефаніківські читання» започаткували святкування роковин письменника.

З нагоди ювілею видатного новеліста сьогодні в обласному музично-драматичному театрі, а завтра на батьківщині В. Стефаніка відбудуться культурно-мистецькі заходи.

На осінь цього року заплановані міжнародна конференція і відкриття пам'ятника письменникові. У педінституті завершується робота над підготовкою до видання «Словника мови художніх творів В. Стефаніка».

Будинок Коломицької гімназії, де Василь Стефанік здобував середню освіту.

Пам'ятна дошка встановлена в травні 1971 року.

(Фото з архіву історико-краєзнавчої Богдана ГАВРИЛІВА).

„...Сердечний ваш приятель“

(За матеріалами епістолярної спадщини письменника)

Якщо літературні твори В. Стефаніка ґрунтовно вивчені і всебічно проаналізовані, то такий великий і, без сумніву, важливий пласт його творчості, як листи, часто залишається поза увагою. Епістолярна спадщина Стефаніка поки що повністю не впорядкована: далеко не всі листи розшукані, а видані ще не опрацьовані належним чином. Спробуємо зараз висвітлити такий аспект, як відображення літературної творчості Стефаніка у його листах.

Ще в роки навчання в Коломиській та Дрогобицькій гімназіях майбутній письменник робив перші проби пера. Разом з побратимом Лесем Мартовичем молодий Стефанік написав «Нечитальник» і «Лумера». У листі до давнього друга, професора Львівського університету В. І. Морачевського, написаному 17 лютого 1896 року, початківець-письменник так розповідає про ці твори: «Нечитальник» — то дуже давня історія. Ще в гімназії написало нас двоє его (...). Я вкрав 15 ринських у тата і надрукував книжечку в кількадесятьох примірниках. Наклад розійшовся-таки між товаришами в гімназії, і тепер ані перед тим за сю книжку не знає. Друге діло спілки Л. М. були «Лумера». Я лиш написав диспозицію новели. В рукописах є не одна річ добра, та тяжко зійтися разом і жити, аби з двох зробитися одним. Інакше не можна, і ждемо, поки не надійде «слухний час!».

У 1897 році Стефанік склав збірку поезій в прозі і спробував її опублікувати. Що з цього вийшло, описано в квітневому листі до В. Морачевського: «...Ті, що мали дати гроші, сказали: «Талант є, та нема у сих творах служби громаді, нема».

(Закінчення на 4-й стор.)

„Я поклонився всій Україні...“

Василь Стефанік належав до тих свідомих українських діячів культури, які добре розуміли, що тільки спільними зусиллями роз'єднаних тоді політичними кордонами частин України можна побудувати незалежну державу. Ми на цьому наголошуємо, бо саме його ставлення до Великої України фальсифікувалося і перекручувалося.

У 1903 р. В. Стефанік у зв'язку з відкриттям пам'ятника І. Котляревському вперше побував на Великій Україні — у Полтаві, Каневі, Києві і Житомирі, 12 вересня 1903 р. письменник зачитав вітальний адрес. «Признаючи в Івані Котляревському першого талановитого поета, — читав В. Стефанік, — що промовив рідним словом і на українським ґрунті сполучив європейські поступові ідеї з національними українськими традиціями», а їх продовжили його знамениті наступники. Тому ми об'єднані почуттями «солідарності з кращими синами України і з вільними сіячами людського поступу...» 21 вересня 1903 р. у листі з Канева до Ольги Гаморак повідомляв: «Я сьогодні з Іваном Стешенком (український письменник, літературознавець і перекладач. — В. П.) побував цілий день на могилі Шевченка... Осе ж і місце, звідки я поклонився всій Україні».

Повернувшись із Великої України (так завжди на Західній Україні пи-

сали і говорили про Наддніпрянську Україну), В. Стефанік 6 жовтня 1903 р. виступив у Тернополі. Двогодинний виступ про свої враження від поїздки він закінчив побажаннями: «Наші галичани повинні туди якнайчастіше виїздити, а те лише вийде їм на користь. Там, у джерела нашої старої культури, там, де кожна п'ядь землі говорить нам про колишню нашу силу і славу, — там чоловік мимоволі кріпшає духом та ставить сили до боротьби». З цієї газетної інформації добре видно, якого значення В. Стефанік надавав зв'язкам з Великою Україною, де шукав «силу і славу» та підтримку для знедоленої Західної України.

14 грудня 1917 р. у Снятині на надзвичайних загальних зборах філії «Сільського господаря» В. Стефанік сказав: «За фронтом, на сході, в найбільшій величі встає новий світ. Звідси йде до нас світло для нашого розвитку. Ми народ молодий, сильний — підемо вгору!» Досі вважалося, що у цих словах В. Стефанік передав свою «радість» з приводу встановлення Радянської влади на Україні, але це неправда. Адже це сталося на два тижні пізніше — 25 грудня 1917 р. у Харкові. У даному випадку письменник мав на увазі Третій Універсал Центральної Ради від 20 листопада 1917 р., в якому проголошувалося: «Від нині Україна стає Українською Народною Респуб-

лікою». Та й ці слова не зовсім точно навів В. Косташук (звичайно, це не його вина, а тодішніх політичних обставин), як на це вказав Федір Погребенник в рукописі нашої праці «Стефаніківські місця на Україні» (1971). Підкресливши слова «на сході» і «новий світ», він уточнив: «У Стефаніка цитата не така. Не можемо поки що подати автентичного тексту виступу письменника, бо не маємо стенограм засідання зборів».

На зборах В. Стефанік гнівно заперечував проти чуток, «що нас до Польщі прилучать». «Та ніяка держава не може змусити народ, — сказав він, — аби йшов до ворога на погибель». А через рік на вічі у Снятині від імені 4500 чоловік, які тут зібралися, письменник знову рішуче виступив проти окупації Західної України Польщею, бо це був би «нужденний політичний морд української нації в Галичині». Одночасно В. Стефанік висловив «гаряче бажання... щоб Східна Галичина і Буковина були прилучені до матері України». Тому не дивно, що саме у складі урядової делегації ЗУНР брав участь на святі Злуки, що відбулося 22 січня 1919 року на Софійському майдані у Києві.

Василь Стефанік був одним із літописців УСР, про що він писав у новелі «Марія». У статті «Під вражінням вистави «Земля» письменник це навіть окремо підкреслив: «Марія»

— початок війни Січових Стрільців». Тут уточнимо, що ці слова майже у всіх радянських виданнях пропущалися, але саме ця новела органічно ввійшла до інсценізації «Земля», що її здійснив і поставив В. Блавацький (псевдонім В. Трача народився у 1900 році у Косові, помер 1953 року у США). Тому не дивно, що «величезне захоплення» і «сильне враження» вистава зробила «головно на б. військових УГА й УСС».

20-і роки по праву називають періодом Ренесансу української культури, а ще «розстріляним Відродженням», бо воно закінчилося трагічно для більшості його творців; вони були невинно знищені сталінськими опричниками. У цьому процесі брав участь і В. Стефанік, бо, як писав 17 березня 1924 року до редактора Державного видавництва України І. Лизанівського, «при бідності Галичини і при моїй власній прийдеться все друкувати у Вас». Він одночасно радів (знову ж у листі до І. Лизанівського)

(Закінчення на 7-й стор.)

ШЕВЧЕНКО І СТЕФАНІК... При всій окремішності кожного в історії нашої культури, при всій своєрідності кожного є багато чого, що їх єднає, цих двох митців, творців віршів, мовлячи словами Франка, — воно в одній мові.

Обидва вийшли з під селянської стріхи, з трудового селянського середовища, обидва стали виразниками дум і прагнень «малих отих рабів віршів», поставили на їх сторожі своє патрістичне слово.

Обидва піднялися до високого інтелектуального рівня, узявши у свою свідомість художню творчість мистецькі й моральні цінності поневоленого народу, надбавши світової культури.

Найвищим громадянським і поетичним кредом для обох було беззавітне служіння народові, ідеалам правди й справедливості.

Крізь призму Шевченкової особистості, крізь ідейно-художній спектр його могутнього поетичного слова яскраво просвічуються непоодинокі сторінки життя, громадсько-культурної і літературної творчості великого сина галицької землі, який усім серцем тягнувся до тієї великої Наддніпрянської України, що дала нам безсмертного Кобзаря.

Стефанік, як і багато-багато його сучасників, які присвятили себе боротьбі за священні інтереси народу, значною мірою формувалися під впливом Шевченка, насамперед як громадянина.

Шевченко був для української студентської молоді — і не лише на західноукраїнських, а й східноукраїнських землях — народним університетом. Він зробив великий вплив на формування передового світогляду кількох поколінь галичан, на вироблення прогресивних суспільно-політичних поглядів, які, може, найвиразніше виявилися в громадсько-культурній діяльності і художній творчості Івана Франка та його однопольців. Шевченко помножив, поглибив і посилював традиції «Руської трійці», дав могутній стимул формування на західно-українських землях революційної ідеології, народної самосвідомості, почуття духовної спорідненості трудящих цих земель з Наддніпрянською Україною. Не буде перебільшенням сказати, що Шевченкова творчість — одна з великих предтеч визвольних змагань нашого народу 1917—1920 років.

На хвилі могутнього впливу Шевченка на все духовне життя галичан, буковинців і захарпатців серед інших видатних письменників формувалися і Стефанік.

Перші Шевченківські уроки Стефанік пройшов у таємних гуртках гімназистів двох галицьких гімназій — Коломиїської і Дрогобицької. Спогади сучасників письменника довели до нас атмосферу того високого духовного напруження, коли молоді гімназисти, серед них і Стефанік, таємно збиралися на Шевченківські вечори, читали революційні твори поета, співали на його тексти пісні, клялися йти в народ, служити йому словом і ділом. Ці таємні шевченківські зібрання зоріювали в душах передової молоді патрістичні почуття любові до народу, бажання присвятити йому свої сили.

Дальшим і вищим етапом у творчому спількуванні Стефаніка із Шевченком були публічні виступи мовця під час багатьох шевченківських свят. Досі належним чином не оцінені ці свята, що в неординарних випадках переростали в тисячні народні віча, як це було, наприклад, 1911 року, коли відзначалося 50-річчя з дня смерті поета, і 1914 року, коли по всій українській землі прокотилася хвиля багатолюдних шевченківських торжеств.

Виступи Стефаніка на таких святах — яскраві свідчення його великого народодобства, глибокого розуміння історичної долі Шевченка в духовному розвитку нашого народу. У той час, коли муза Стефаніка, змучена життям, мовчала коли рука письменника чекала на приплив нової енергії, його душа не знала спокою. Трибуною Стефаніка стали народні збори і віча, на яких влекотило від народного гніву. Історія залишила нам небагато документів про

варіантів свого слова, власне початкових абзаців. На яких точних терезах треба було вважувати кожне слово, щоб вибрати найвагоміше, найзмістовніше, найемоційніше. Ось адунаймося в ці шість різних варіантів початку його промови, яка повністю, на жаль, до нас не дійшла: «Шевченко перший обіймав своєю душею наші кривди і радості. Наше слово переповнило на золоті поезії» (перша редакція). «Ціле його життя і всі його твори показують дві головні його мети: Перша мета, аби мужиків боронити перед кривдою, яку йому задають вищі класи і держава, а друга його мета, аби показати душу мужицьку в цій П'єрасі і невмінності» (друга редакція). «Шевченкові твори є найбільшим пам'ятником, який може цілий народ... по собі лишити» (четверта редакція). І нарешті уривок із шостої редакції: «Він в історії нашого відродження був перший мужицький син, що, вийшовши з хлонського коліна і

щоби родити Шевченків, Федьковичів і Франків».

Шевченко для Стефаніка був мірилом чесності, найвищою громадянської мужності, символом незламності духовних сил народу. Він відчував особливу внутрішню спорідненість з могутнім, волелюбним словом поета-революціонера, лелівав в душі його образ, як і образ тієї далекої і близької Наддніпрянської України, що поза осоружним австро-російським кордоном, який ділив один живий історично споріднений народний організм на дві частини. Стефанік, подібно до багатьох інших видатних письменників, які жили у західній частині України, усвідомлював значення Шевченка у зміцненні духовної єдності нашого народу обабіч кордону. Саме з метою поглибити цю духовну спорідненість обох частин України він відвідав Наддніпрянщину 1903 р. побувавши 21 вересня на священному для кожного українця місці — могилі Шевченка. «Я сьогодні, — писав він Ользі Гаморак; — з Іваном Степанком побував цілий день на могилі Шевченка. Дніпро пливе в Чорне море, за Дніпром лівобережна Україна розкладалася лісами і степами, а там лани і мла синя... Осе ж місце, звідки я поклонився всій Україні».

Вдумайтесь у ці замовні слова! Як багато вони говорять нашому серцю.

Не можу не сказати ще про один момент творчого контактування Стефаніка з Шевченком. Маю на увазі його прекрасну новелу «Марія», сповнену болочих роздумів над долею народу; опромінену світлою надією на возз'єднання української землі. У цій новелі постає цілком реальний, а водночас огорнений високою символікою образ Шевченкової могилі, виспаної на його пошану простими селянами з-над Прута. Ось цей фрагмент, який міг вийти з-під пера лише такого митця, як Стефанік.

— То такі саме перед війною було; як ми сипали могилу... Шевченкові... Сипали другі села на пам'ятку — та і ми. Таку могилу висипали; як дзвіниці. І Марія з трьома синами помагала... як ми її досипали то світало; роса нас принала, і ми посідали довкола, бо ноги боліли. А старший син Марії виліз на сам вершечок та й так ладно говорив до нас, що з цієї нашої могилі будемо дивитися на велику могилу на Україні, щоби ми були всі одної мислі. Дивився так дивно, наче б поправді на зорях бачив Україну».

Так образ Шевченка зливається у Стефаніка із найдорожчим для нього образом рідної землі — України... Ідейно-художні точки дотику Стефаніка до Шевченка як митця й громадянина засвідчують глибоку духовну спорідненість сина русьського хлібороба, одного з найвидатніших новелістів у світовій літературі з його великим вчителем і наставником — безсмертним Кобзарем. Шевченкове полум'яне слово, його життєвий подвиг одухотворили Стефаніка на його самовіддане служіння рідному народові, ідеалам добра і справедливості. І сьогодні в час духовного відродження нашого народу, ми з благоговінням згадуємо двох видатних синів нашого народу — Шевченка і Стефаніка, з іменами яких якнайчастіше пов'язані вершинні явища в історії української літератури.

Федір ПОГРЕБЕННИК,
доктор філологічних наук

ШЕВЧЕНКО І СТЕФАНІК

публічні виступи Стефаніка, зокрема на шевченківських святах. Серед них — унікальне фото: Стефанік, розпростерши руки, ніби прагнучи обняти всю Україну, виголошує промову на могилі Шевченка в селі Волчківці біля Снятина, лаконічно; але які промовисті відгуки журналістів у пресі про виступи письменника. Та ще — скупі архівні джерела — чернетки промов Стефаніка на шевченківських святах, окремі спогади, згадки в листах. З цих фрагментарних документів можна скласти певне уявлення про Стефанікові публічні виступи на шевченківські теми.

Насамперед наголошую на тому, що це були незвичайні виступи — і за змістом, і за формою. Це були глибоко емоційні словесні громадянського пафосу промови, що будили сумління, наснажували душу, окрилювали серце. Стефанік був прекрасним промовцем, який умів і мав що сказати слухачам з народу. Кожний виступ для нього — це була велика праця; велика відповідальність за сказане слово. Готуючись до виступу на шевченківському святі в Коломиї 1901 року, він, великий майстер слова, зробив шість

перейшовши до стану інтелігенції, не покинув мужицьку душу, але станув в його обороні».

Так напружено працювала думка Стефаніка, щоб перед простою селянською аудиторією сказати найсуттєвіше, те, що їй найближче; найрозумліліше. Можна собі уявити; як глибоко западали в селянську душу такі слова. Кореспондент газети «Громадський голос», який слухав Стефаніка, передав своє враження від неї, наголосив на деяких нюансах виступу письменника в таких словах: «Бесіда Стефаніка — се правдива поезія: селянський світ висилає найліпші свої сили в інший панський світ, аби вони там набиралися розуму і боронили його перед тим ворожим панським світом... Хлопи повинні радуватися, що можуть посилати з-поміж себе такі сили і повинні бути певні побіди; бо доки з-поміж них виходять такі люди, як Шевченко. Франко і так далі, до речі, вони не можуть загинути». До речі, у пристрасній публіцистичній статті «Поети і інтелігенція» (1898) Стефанік з гордістю писав: «Здається, що наш люд має в собі багато сили,

У свій час Максим Горький сказав про Василя Стефаника: «Як коротко, сильно і страшно пише ця людина». Отже, російський письменник звернув увагу на незвичайність стилю, творчої манери українського автора. Тому часто і необгрунтовано В. Стефаника називають «українським Хемінгуейм», а правильніше було б назвати Хемінгуей «американським Стефаником», бо таку творчу манеру на добрих два десятиліття раніше започаткував український новеліст. Тому, без сумніву, важко перекладати Стефаника будь-якою мовою.

Це можна простежити на англійському перекладі новели «Кленові листки», здійсненому Марією Скрипник, завдяки якому англомовний читач має можливість належно оцінити високу художню красу твору і майстерність письменника.

Загалом, М. Скрипник намагається точно відтворити покутський реалізм, що є засобом передачі місцевого та історичного колориту, відтворити живу українську народну мову на англомовному ґрунті.

Так, на мою думку, вдало перекладені такі місця з твору (далі будуть цитувати в оригіналі та власному зворотньому перекладі):

«Чи я маю лишити жінку та й обходити жінку і варити дітям їсти, чи я маю лишити їх тут на ласку богу та й тагнути голоден косов?» — Марія Скрипник переклала його так: «Чи я маю залишити жінку і доглядати мою жінку, варити їсти дітям, чи маю залишити їх на ласку богу і голодним тагнути косу?»

Або: «Куми зате сиділи, як вкопані, лише руками досягали хліб або порцію горівки, але і руки найрадше не рухались би, лише спочивали би зігнени в кулаках на колінах».

У перекладі М. Скрипник: «Куми, навпаки, сиділи, як прикуті, тільки їхні руки рухались за хлібом або за чаркою, але вони робили

це з неохотою, ніби вони краще б лежали згорнуті в кулаки на колінах».

Докладніше зупинюся на деяких недоліках перекладу. Так, характерну для покутської хати «пичу» М. Скрипник перекладає словом «духовка-ліжка». Це, мабуть, тому, щоб пояснити англомовному читачеві незрозуміле лексичне значення цього

Представляємо автора

„Кленові листки” В. Стефаника у перекладі Марії Скрипник

слова, тобто, що це одночасно і місце для приготування їжі і місце для сну.

Із незрозумілих причин перекладачка відтворює іменник «порція» або «горівка» русизмом «водка». Не виключено, що вона зробила це тому, що у канадському англомовному середовищі більш поширений термін «водка».

«Нерадо вони брали хліб і порцію». У М. Скрипник:

«Хліб і водку споживали вони нерадо».

На мою думку, М. Скрипник не зовсім правильно відтворює слово «сволоки», перекладаючи його, як «перекладни».

Варто звернути увагу на переклад деяких діалектизмів. Так, М. Скрипник не знаходить англійського діалектного відповідника для перекладу українського «марікувати» і відтво-

рює його, як «жалітися». Невлучно також відтворено діалектизм «дранка» та діалектизм польського походження «контетний».

Я вважаю, що М. Скрипник неправильно зрозуміла слово «ціган», що в даному випадку було звертання до чорного пса. Перекладачка зрозуміла його, як звертання до цигана, тобто як етнонім. В оригіналі це звучить так:

« На, Ціган на кулеші, але не кусай, бо болить дуже, та й штраф».

твій газда буде платити». А в перекладі:

«— На, Цигане, трохи кулеші, тільки не кусай, бо болить дуже, і твій господар платитиме великий штраф».

На мою думку, в двох випадках М. Скрипник зберігає реалізм українського життя. На початку перекладу подається в англійській транскрипції «куми», а в кінці другого розділу — «борщ». Але в першому випадку перекладачка у примітках пояснює, що «куми» — це «хресний батько» або «товариш». А в другому випадку вона залишає «борщ» без будь-яких пояснень. Тому, як мені здається, англомовному читачеві незрозуміло, що повинен взяти у збанок Семенко.

Я зупинилася тільки на деяких, як мені здається, недоліках у перекладі новели В. Стефаника «Кленові листки». А в цілому можна вважати, що М. Скрипник вдалося передати творчий задум українського новеліста. Перекладачка зуміла донести до англомовного читача один із шедеврів українського класика. Тому не дивно, що її переклади творів українських письменників були відзначені всесоюзною премією імені Максима Горького та республіканською премією імені І. Франка.

Наталія ФЕДОРЧАК,
Студентка I-го курсу філологічного факультету українського відділення.

(Закінчення. Поч. на 2-й стор)

науки для теперішнього покоління, таке можуть собі багаті німці друкувати». Мене боліло не то, що вони не хотіли друкувати, але то, що казали, аби писати так, як вони хочуть, а не як я хочу і вмю. Лютий був-ем і сказав-ем собі, що по-руськи не буду писати, а по-іншому не вмю, і моя кар'єра ще перед порогом скінчилася». Ображений письменник знищив рукописи. Збереглися лише кілька поезій, раніше надісланих Морачевському. Пізніше вони стануть основою для новел «Виводили з села», «Портрет» і «Діти».

Стефаник невтомно шукав свій шлях у літературі. Кожен твір, кожен образ проходив крізь серце письменника, завдаючи йому болю. Ось що читаємо в листі до С. А. Морачевської, дружини давнього друга Стефаника, написаному в серпні 1897 року: «Як мене кажуть такі образи! Вони у мене такі файні, такі файні, що я вповісти не годен. Ростуть вони, ростуть і вже стають файними парубками. І замість лишитися коло мене і радувати мене — вони хочуть йти на свій хліб, на своє господарство. Боже, що я тогди за болі переживаю! Я дурію тоді, (...) Я вам кажу, як на справді, що колись усі ті мізерні господарства підпалю, а сам здурію. Прецінь, то страшна річ! (...) І сьогодні я своїх синів покарав страшно, порізав, покатував, порозривав: Тепер розумію, як міг Гонга своїх дітей порізати: Але не розумію, як міг плакати на їх гроби!» Під час свого ювілею у 1926 році Стефаник признається: «Щоб дати півваркуша друку, я мушу написати тисячу аркушів: Не одна постать моїх образків коштувала мені багато праці й паперу».

Та до визнання і слави ще далеко... Початківець-літератор намагається надрукувати свої твори у «Літературно-науковому віснику». 10 лютого 1898 року він послав редак-

„...Сердечний ваш приятель”

(За матеріалами епістолярної спадщини письменника)

тору О. С. Маковею новели «Засідання», «З міста йдучи», «Вечірня година». При цьому висловлює доволі самовпевнене, як на початківця, прохання: «Якби йшли до друку, то прошу мені нічого не змінити, хіба прохання орфографічні, або можете змінити бесіду мужицьку на бридшу, літературну. Лиш не всувайте ніяких додатків. Ви не гнівайтесь за такі застереження, бо в «Праці» з моїх образків лихо знає, що вийшло, а то лиш через чужі додатки». О. Маковей відмовив Стефанику в публікації творів і висловив ряд критичних зауважень з приводу новел. Молодий літератор у листі від 11 березня 1898 року полемізує з відомим письменником і критиком: «Я готовий пристати на те, що мої оповідання за короткі, заборзо, шкідливі, загубі, аби ввійшли в літературний журнал (...). Сирий матеріал — то хіба. Але більше Ваших закидів не приймаю. Будовою своєю вони, мої оповідання, не кривдять естетики і штуки (...). Олно ще скажу Вам шире, що мої образки, аби їх хто-будь прочитав, то чув би естетичне вдоволення. Я таких оповідань буду сотки писати, я буду і повісті писати, але ніколи не буду давати їх публіці заокруглених».

По-різному оцінювали сучасники творчість Стефаника. Йому не раз доводилось вступати в полеміку з критиками. У 1924 році у Львові вийде брошура В. Дорошенка «Василь Стефаник». Не погоджуючись з автором у багатьох моментах, Василь

Семенович напише йому 2 січня 1925 року: «Я вам ніколи не дарую того, що Ви мене зробили поетом трупа — «умираючого села». Ви переборщили зі всіма селянськими орієнтаціями так тут, як і на Великій Україні. Я вам колись подарую, та критики, які прийдуть після Вас, назвуть мене здоровлям України».

Життя йшло, достачаючи письменникові нові факти. 16 грудня 1898 року він пише до О. Кобилянської: «...У Трійці утопив мужик свою дівчинку у Пруті. Старша випросилася, і він її пустив: «Як не хоч, то я не буду, але тобі би ліпше було, а мені однаково пацяти, чи за одну, чи за дві». (...) Тато був бідний і без жірки і не міг ради собі дати з дітьми. От які злочинці бувають». Впізнаєте? Цей епізод втілюється пізніше у новелі «Новина».

Наступну суттєву згадку про літературну діяльність знаходимо аж у листі від 17 березня 1924 року до І. Лизанівського. Державне видавництво випустило збірку новел Стефаника. І. Лизанівський був редактором видання. От що пише йому молодий вже письменник: Дуже Вам дякую за всі заходи коло видання моїх творів. Лаяти Вас не буду за поправлення тексту, бо й так перед роком звертався я до Василя Сімовича, щоб він мої оповідання переписав на літературну українську мову. Прабду кажучи, то мене на старість жаргон в моїх писаннях трохи іритує. Інші примусові додатки і

вичеркнення з тексту для мене мало-важні».

У 1925 році І. Лизанівський підготував до друку збірку Стефаника «Кленові листки». Прагнучи видати твори на Великій Україні, письменник скористався цією редакцією. От як відгукнувся Стефаник на неї в листі до редактора від 3 листопада 1925 року: «Дякую Вам за Вашу вмілу роботу, яка мене разом із покутським діалектом зблизила до читачів Великої України. Через те Ви, як мій довірений і співробітник, уважайте «Кленові листки», тепер Вам п'яні, як авторське поправлення видання». Та насправді письменник вважав цю редакцію не дуже вдалою. Тому він не звертався більш до Лизанівського, а попросив М. Рудницького відредагувати твори, які готувались до друку в 1932 році у Львові. На той час письменник уже був паралізований і не міг працювати на повну силу. У листі від 27 січня 1933 року просить М. Рудницького: «Напишіть мені, як далеко дійшов друк моєї книжки, і коли, Ви думаєте, вона вийде у світ? Чи її зверхній вигляд буде гарний, та чи ілюстрації вийдуть добре?». Незважаючи на тяжку хворобу і велику матеріальну скруту, Стефаник глибоко переймається долею книг-скарбу всього його важкого життя.

Хоч не всі листи письменника розшукані й опрацьовані, та навіть доступні нам скупі рядочки з конденсатом думок Стефаника про літературу домагають глибше заглянути у його творчу лабораторію, краще зрозуміти й об'єктивніше оцінити те, що створив наш великий земляк за своє нелегке життя.

Леся ОСТАПОВА.

Студентка філологічного факультету.

поставити свою волю супроти мужикової. Що вже й говорити о тім, що через таке чесне і людське держання жіноцтво руське мусило й само своїм характером вийти далеко вранче, розвигнати, ніж се бачимо у сусідніх племенах. Се також признали і інші народи і нації, котрі такими чистими перлами вийшли в незліченних трудово-громадянських жіноцтвах, уже сама зверхня подоба руського жіноцтва — складна, свободна, гарна, самолюбна — та не виступаючи навіть супроти чужих людей — все го свідчить дуже корисно о поважливості, людським ставноті жінок серед людського народу».

1. Франко Іван. Жіноча неволя в руських піснях народних. — Франко Іван. Збірник творів у п'ять десяти томах. — Т. 26. — К. 1980. — С. 210.

Яскравим підтвердженням рівності в правах осіб обох статей серед українців може бути також давній звичай на Україні, коли ініціатором сватання вступав не тільки нарубок, але й дівчина. На це в свій час звернув увагу зокрема французький військовий інженер Беллар, який перебуваючи на службі у польського уряду, у 1830—48 рр. керував будівництвом фортець на Україні й на основі своїх вражень і спостережень склав і видав у місті Рузен надзвичайно цікавий «Опис України» (1850) де зафіксував звичай на Україні. Коли дівчина першою сваталася до нарубка, якого вона собі сподобала. За описом автора, це виглядало так. Закохана дівчина йде до хати нарубка, якого любить. у той час, коли сподівалася застати в дома батька, матір і свою сурженю. На порозі вітається словами: «Полтавці біг!» Сівши у хату, дівчина береється вихалити того, хто прийав її до серця. Далі звертається до нього словами: «Бачу з твого обличчя, що ти людина добра, будеш дбайливим і любитимеш свою жінку. Сподіваюсь, що з тебе вийде добрий господар. Ця твоя гарна якість змушує мене укліно просити вляти мене за жінку». Мовлячи це, вона звертається з подібними словами до батька й матері нарубка, покрито прохання згоди на їхній шлюб. А якщо ж дістане відмову чи оговарку, будімо марунок ще молодий і не готовий до одруження, то дівчина відповідає, що не залишить їхньої хати, поки він її не полюбить і не візьме собі за жінку. А мовлячи це, дівчина вертє стоїть на своєму і не виходить з кімнати, поки не дістане того, що вимагає. Через кілька тижнів батьки змушені не тільки погодитися, а й помовляють сина, щоб той шлюбний приданок взяв до дачини, як до своєї майбутньої жінки. А нарубок, бачачи, як завзято дівчина бажає йому добра, відтепер починає дивитися на неї, як на свою майбутню володарку. Наполеглюючи просить у батьків дозволу її похоті. Ось як закохані дівчата в нашому краї вшановували свою долю, змушувачи батьків і суджених виконати своє бажання».

Погляди народної педагогіки на шлюбні взаємини у своїй здоровій основі пройняті ідеями гуманізму і в теоретичному плані не завжди збігаються, а то й влучно врозріз з практикою одруження і подружжя взаєминами в реальному житті.

Іван Франко в дослідженні «Жіноча неволя в руських піснях народних» писав: «Ми вже не раз в протязі свого досліду мали нагоду переконатись, що неволя тога оснований не на грубих та варварських обичаях народних, що частя і здоровий розум народу супротивляється їй, що особливо жінкоцтво дуже живо і виразно чуває всю ненормальність свого положення, але її викликає не що інше, як такі погані обставини на життя родинне... Питання «чоловік — жінка» в народній педагогіці не тільки актуальне, а й найскладніше і найважче як у соціальному, так і в психолого-педагогічному аспектах. Мабуть, жодна раціональна педагогічна думка в історії людства не народжувалася в таких довгих пекельних муках, як та, що стосується справедливого розв'язання проблеми взаємини між чоловіком і жінкою. Мабуть, у висвітленні жод-

ного питання в педагогії, а тим більше у філософії чи соціології, немає так багато різних туманих і напорувань, як має питання «чоловік — жінка».

Серед народу народився демократичний погляд на подружні взаємини. Протягом віків життя щоденно переконавало, що повнокровна законна функція сім'ї забезпечується спільною діяльністю як чоловіка, так і жінки. У народній педагогії знаходимо немало похвальних слів, сказаних як в адресу чоловіка, так і жінки («Нема вірнішого приятеля, як добра жінка», «Чоловік у домі голова, а жінка — душа», «Без хазяїна двір, а без хазяйки хата плече», «Хазяїнка в домі — покрови всьому», «Жінка за три угли хату держить, а чоловік — за один». Навіть такі на перший погляд негативні афоризми, як «Муж і жона — одна сатана», «З бабою баба може», по суті виражають захоплення жіноцтва. А вже такий мовний прийом у практиці живого спілкування досить поширений.

Побудувати справжню сім'ю з добрим педагогічним мікрокліматом — це мистецтво жінки і чоловіка. Вироконвати цю місію не просто, тому що вона багатогранна й копітка. Вступ у роль подружжя знаменує собою новий етап для чоловіка і жінки («Чоловік грочі диваний буває: як родиться, жемить, і вмирає»). Причому цей етап для чоловіка і жінки дуже відповідальний. На цьому не раз наголошується у весільних піснях. А весільний обряд зміняє вікна з молодого і пов'язання її хусткою яскраво символізує перехід молодого у жіноцтво, а молодого — у чоловіцтво, у народі так і кажуть: «Женись — перемінись», «Оженись — перемінись». Це означає нагальну потребу організувати своє життя і поведінку по-новому: юнаковий наважди відмовляється від статусу нарубка і підпорядковується статусу чоловіка і дівчини — забути про статус дівчини й прийняти статус жінки. Порушення статусу чоловіка і жінки народна педагогіка розглядає як зло, яке шкідить сім'ї, дітям і суспільству загалом, порушуючи норми. Традиційно прийнято, що після весілля ні чоловіки, ні жінки піти гуляти до молоді вже не личить. Та й молоді їх до себе вже не приймає, бо всьому є свій час. Не випадково в одній з українських народних пісень говориться:

— Гуляй, донечко, скільки хочеш.
Дівчи молоду не будеш!
Як замик вийдеш — забудеш,
Як стара станеш — згадаш!»

Одружені «на вулицю погулять» вже не ходять, а групуються між собою окремо, бо в них є свої спільні інтереси й сімейні обов'язки. А серед них найголовніший — виховання дітей. Цей статус жіноцтва молоді жінки яскраво виражений словами народної пісні:

Місяць над водою, дітки на вулиці,
А я молода крізь тин виглядаю.
— Свекруку батьську! Пусти на вулицю.
Хоч свекруко пустить, свекрука не пустить.
Хоч свекрука пустить, діверко не пустить,
Хоч діверко пустить, зовиця не пустить,
Хоч зовиця пустить, милий не пустить,
Хоч милий пустить, дитя не пустить!».

1. Мицник Ю. А., Глохій С. М. Створення І. С. як козани воювали: і ст. розповіді про заборозняків. — Дніпропетровськ, 1990 — С. 144—145.

2. Франко Іван. Твори т. 26. с. 244.
1. Максимович Н. Малоросійське піснє — Слб. 1927. — С. 130.

2. Костомаров Н. И. Семейный быт в произведениях южнорусского народного песенного творчества. — Собр. соч. — Т. XXI — Слб., 1906. — С. 941.

(Продовження в наступному номері)

(Продовження. Початок в №№ 89, 90, 91, 93, 94, 97).

Шлюб береться на все життя («Се не на рік, а на цілий вік», «З ким вийдеш, з тим і кінчатися»). Він накладає на людину нові серйозні обов'язки («Замик іти — треба знати, що нема ні вилуку, ні відставки», «Не штука женитися, та треба журитися, треба ласки, треба минок, треба ночей і коліска», «А тому й одруження вимагає тверезої розсудливості!»). Перш ніж одружитися, треба роздивитися: то й не дивно, що з уст юнака чи дівчини так час-то зриваються питання:

Порадь мені, гаю, що маю робити,
Чи мені женитися, чи так волочитися?
Порадь мені, гаю, яку милу брати...
Або:

Як ягідок набирати, аби не зламати?
Чи маю ще дівочити, чи ся віддати?
Як віддамся хоч за кого — гаразд не буде.
А як довто двочити, то що скажуть люди?»

Чубинський П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западнорусский край. — Ст., 1874. — Т. 5. — С. 495.

3. Квіти Верховни. Коломийки. — К., 1985: С. 198.

4. Чубинський П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западнорусский край. — Т. 4. — Слб., 1973. — С. 52—53.

Коли юнак прийняв твердий намір вступити в шлюб, то повідомила про це своїх батьків і просить поради:

— Чи ти, мамо, сватать, що голова гладка?
— Сватай, синку, й людей питай, чи метена хатна?

— Чи ти, мамо, сватать, що нимистечко висить?
— Сватай, синку, й людей питай, чи діжку замисить!
— Чи ти, мамо, сватать, що дрібенько ходить?
— Сватай, синку, й людей питай, чи ділечко робить!»

Чубинський П. П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западнорусский край. — Т. 4. — Слб., 1873. — С. 52—53.

Українська етнопедагогіка застерігає від легкомисливості, негативно ставиться до непередуманих поспішних шлюбів («Поспішлись — оженився і в біду зразу ввалився», «Ступив у закон, як собака в добулю», «Козак оженився, немаче утопився»). Штанці по коліни, а полав у сільця, — кажуть про того, хто рано одружився. Гдувають з того, хто зобрається передчасно женитися («Ще молоко на гального осуду зазнає і безпринципне затяжне нарбукування та дівчання: Перестояна трава — ні сіно, ні солома», «Старий нарубок — ні чоловік, ні дівчець», «Стара правда завжди добра, але не стара дівка».

Народну педагогіку можна назвати сумлінною сімейною будівницею, невтомною іскруваленицею про сім'ю як виховну організацію. У ній усе ретельно й педагогічно передбачливо розраховане на те, щоб будувати дружну, здорову і міцну сім'ю, здатну мати дітей і правильно їх виховувати, потрібний і не тільки розглядає як цілісний природний, потрібний і не мануєчий етап у житті кожної нормальної людини («В тата — мами не довіку», «З віком діваці не свідіть»). Але одружуватися треба тоді, коли стане для цього пора, щоб було ні зарано, ні запізно, але невідмінно в молодості («Не кайся, рано вставши, змолоду женившись»). І в цьому є значний життєво-педагогічний сенс. Якщо своєчасно одружився, то встигнеш виховати дітей і допомогти їм, дочекаєшся онуків, а то й правнуків («Не журися, рано вставши, молодим женившись», дівей вставши — багаті зробивши, молодий женившись», до розуму доведеш, скоріше помоці дідеш»). До зріння до шлюбу в загальноприйнятому розумінні означає повну здатність самому вже на хліб заробляти й матеріально утримувати сім'ю, бути готовим виконувати всі невеликі сімейні обов'язки («Оженись — не напасть, та щоб, женившись, не про-

пасть», «Оженився, сатано, заробляй на шино»). щоб не було так: «Як женився, то хвалився, що буде косяти, а як оженився, шпів косяти та й став голосити».

Одруження має бути не насильним. Шлюб з примусу чи якогось підступного розрахунку аморальний. Народна педагогіка виробила моральні критерії справді довірливої вибору шлюбної пари і бореться за втілення їх у життя.

Основою для шлюбу і створення сім'ї є не якась майнова чи інша вигода для когось, а щире взаєминне кохання між подружжям («Хоч в одній льоні, аби до льонів», «Не з багатством жінка, а з людиною»). Про окремлюючи єдиному і всеперемагаючому кохання сказано немало: «Любов, як перстень, не має кінця», «Любов сильніша за смерть», «Кохання, немаче добрий кін, носить людину», «Давньою любові й іржа не з'їсть», «Хто любить, той того й голубить», «Хоч у курці, аби до серця мені», «Хто млявий той красен».

Закохана дівчина каже: «Нехай мене не той голубить, а хто вірно мене любить. Нехай мене той займає, хто кохання в серці має», «Віддай мене, мамунцю, за такого, що він мене вірно любить», а якщо його. Справжнє кохання народ ставить значно вище від усього багатства, срібла й золота:

«Кольи правда мовенька твоя, навик ти моя.
Тя добре то знаєш, що я сирота,
Не маю срібла, не маю золота,
Опріч любові, що к тобї маю,
Я всім убога — того не хаю!»

«Не треба ж мені злата — я й сам придбаю.
А треба дівчину, що в кохано!»

По за увагою не залишаються випадки несправдливих шлюбів, у яких на передньому плані стоять матеріальні розрахунки, коли батьки, брати чи сестри в гоніти за багатством насильно розлучають закоханих. Цим зумовлено те, що український фольклор містить чимало сумних тужливих пісень про нещасливе одруження, про трагізм становища жінки, відданій замик за нелюба. Найчастіше ці жалі та скарж вилитіся в матері («Мати, мата, що ж ти гадала, що за нелюбом світ зав'язала?»). Тільки ж сумним мотивом стражданн пройняті пісні «Кохав мене батько, як білу тополку», «Ой попливи, вутко», «Чи я в лузі не калина була», «Віддай за горю», «Ой айду у на могилу та ін.

Чубинський П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западнорусский край. Слб., 1874. т. 5. с. 77.

У багатьох піснях народна педагогіка утворює віру в неминучу перемогу кохання як основний морально-цивілізаційний елемент. Найчастіше виводимо щасливого життя, а з ним і здоров'я, виховного осередку. Коли побираються закохані, то й життєві труднощі здаються не такими вже й страшними, бо там, де згода в сімействі, найважче стає легким. Однак спокуса урвати великий посөг внаслідок шлюбу досять сувла. А тому й пісень про шлюбне подружжя жінги у народній поезії не так вже й багато. Однак наш народ ніколи не визнавав аморальних родинних ідеалів, як через їх постійне промовоування, так і через втілення на практиці. Краса вносних людських почуттів як основна справжньої сім'ї знайшла відображення в численних українських народних піснях про кохання, про цементуючу силу кохання в сім'ї народ слав казки, оповідання і легенди.

Народна педагогіка застерігає від шлюбу з розрахунку, вчить совісті на багатство не мінити («Женивсь на дочці, а не на тещі!»).

Найбільш щирими і відвертими є вкідці з трудівих верств населення («Безприванія — правдивийця, що є, та й є»). Про чужаків багаті вкідці люди кажуть: «Широкого поля ягода. Нам не рідна».

Слїпнати до людей зі свого трудового стану на-

стільки великі, що сповівають дівчину вийти замк...

Той, хто оженився зарди багатства, дуже швидко...

Український народ щедро оспівав й опоешту...

Серед рис, які наречені хотіли б бачити одне в...

Одного, так, наприклад, як правдивість і щирість...

Якщо ж любов, принеши квітку, той зможеш заложити...

Одне з найнищих педагогічних — честь людини...

Потому ж тим, хто одружується, хочеться мати су...

Парубок, який злив одну й одружується з ін...

Щоб ти женився — тоді дівка не стало...

Щоб над тобою жінки місця не стояли...

Як ти женився, як мене з ума зводиш...

Парубку Шумилці, який зрадив тринадцять дів...

«Ведуть рудавку» (поема «Нема Шумилці на...

«Ведуть овоці черці. Це паре й дівчина, яка не...

«Ведуть, а кою і сама не знаєш», «І по горіти не...

«Ведуть, а кою і сама не знаєш», «І по горіти не...

«Ведуть, а кою і сама не знаєш», «І по горіти не...

«Ведуть, а кою і сама не знаєш», «І по горіти не...

«Ведуть, а кою і сама не знаєш», «І по горіти не...

«Ведуть, а кою і сама не знаєш», «І по горіти не...

Шонова косиця (Упоряд. В. Комендар. Ужго...

Повелінці легковажної дівчини, як і парубка...

Виправданні немає. Але й провини з батька за...

Тому ж в уста покриті народ викла такі слова:

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

«Оце на тобі, моя невісто, за твою науку: колихала...

Подружній зрад. Молодий приховував доже в...

«Ох хто буде слати, Будем йому та постіль слати»...

«Синці під коліна, А м'ята під п'яти»...

«Щоб було м'яко спати Дружини ведуть шлюбну пару в комору»...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

«Вийди ти з комори супроводжується веселою піснею, що сля...

Чоловік і жінка Як творці сім'ї Чоловік — одружена особа стосовно до своєї...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

«Чоловік — одружена особа стосовно до своєї дружини, а жінка — заміжня особа стосовно до...

„Я покловився всій Україні...”

(Закінчення. Поч. на 2 стор.)

нівського), що «вміла робота» редактора наблизилася його «разом із покутським діалектом до читачів Великої України».

На звістку про те, що за Збручем хочуть відзначити ювілей В. Стефаніка, письменник 10 вересня 1924 року писав у листі до І. Лизанівського: «Брехав би-м, якби-м не сказав Вам одверто, що радував би-м ся, якби Велика Україна пошанувала мою дуже скромну працю». А дещо раніше, 7 вересня 1922 року, у листі до В. Гнатюка як редактора «Літературно-наукового вісника» стверджував, що він «презентується добре», але «замало в нім праць з Великої України». Відомо, що уряд Радянської України призначив В. Стефаніка ві пенсію, але, як довідуємося із його листа від 27 січня 1933 року до М. Рудницького, «моя пенсія з України, здається, зависла у воздуху». Хоч причини не вказано, але відомо, що пізніше він повинен був підписати «якусь дидулу, на яку оба (тобто і радянський консул у Львові — В. П.) погодимось». Після трагічної загибелі родини Крушельницьких (Івана і Тараса розстріляно, їх батько Антін загинув у сталінських таборах, а мати — збожеволіла), здається, В. Стефанік сам зрісся пенсії. Це питання поки що не вивчене, а відповідні спецфонди не розкриті.

Василь Стефанік не раз поривався на Велику Україну, щоб на власні очі побачити «всю ту потугу, яка здійснюється безмежним крилом, щоб нам подихом Великої України дати ще дихати». Його запрошували на конференцію, присвячену впорядкуванню українського правопису (1927), і відкриття «будинку-пам'ятника М. Коцюбинському» у Вінниці. У своїй відповіді письменник писав: «Особисто я не годен приїхати на свято того великого друга тому, що не маю паспорта. Та все ж українці цілого світу будуть Комісії вдячні, що велику появу нашого поета шанують і не забувають. Бо скарби не лише матеріальні, а й духовні зберігає Україна Наддніпрянська для будучих поколінь». Для нього твори П. Тичини (мається на увазі львівське видання «Золотий гомін») і М. Рильського — «прегарно оброблена земля», а Григорій Косинка «ушасливив мене своїми творами».

Тепер переходимо до відкритого листа-подяки В. Стефаніка, що був опублікований у львівському журналі «Світ» від 25 березня 1927 р. Він досі вважався найкращим свідченням позитивного ставлення письменника до Радянської України. Ще раз його прочитаємо і зробимо це повністю, бо цей лист до редакції журналу «Світ» майже завжди подавався із значними пропусками. В.

Стефанік писав: «Всім організаціям і товаришам з Радянської України (тут він єдиний раз вжив офіційну назву.— В. П.): «Плугові», Григорієві Косинці, Іванові Лизанівському кажу, що стою на вуглі своєї хати і простягаю до Вас руки. Поздоровте від мене всі дужі таланти у Вас і привітайте Олену Пчілку та тіні Лесі Українки й Михайла Коцюбинського (тут і далі розбивка в оригіналі.— В. П.). Ви, молоді, передайте мій найнижчий поклін Михайлові Грушевському, Сергієві Ефремову і А. Кримському». А у неопублікованому варіанті листа-подяки В. Стефанік писав: «Коло вугла своєї хати, що найближче до Вас, виглядає, аби-сьте принесли нам велике слово, як Шевченко. Ніколи ми від наших вуглів не спускали ока з України. Живемо Вашим життям і Вашою надією».

Тепер нам стане зрозумілим, чому у радянських виданнях пропускалися назва письменницької організації «Плуг» і прізвища найкращих і найвідоміших діячів української культури — майже всі вони були репресовані і знищені сталінською машиною людиноненависництва. А для В. Стефаніка вони — живі символи Великої України! Якщо радянське літературознавство вважало найвищим своїм досягненням так видавати навіть в академічних виданнях творчу спадщину В. Стефаніка, то т. зв. українські буржуазні націона-

лісти і фашистська цензура не боялися залишити ім'я Леніна у новелі «Вовчиця». Так воно надруковане у львівському виданні «Творів» В. Стефаніка, що вийшло у 1942 році. Його підготував до друку Юрій Гаморак, тобто син Василя Стефаніка, що звичайно виступав під цим псевдонімом, прізвищем своєї матері. Як нам здається, наведені факти дуже актуальні і в наш час, у період нового Відродження, національного і культурного українського народу. А спогад Семена Стефаніка, про те, що начебто батько перед смертю просив передати, «мою літературну спадщину та всі мої рукописи і моє листування... Академії наук України», треба сприймати критично. Ще у липні 1934 року у листі до митрополита А. Шептицького він «всю мою кореспонденцію разом і всі мої статті» «передати до Вашого розпорядження», тобто до організованого митрополитом Українського національного музею у Львові. Володимир ПОЛЕК, Кандидат філологічних наук.

Василь Стефанік в образотворчому мистецтві

Творчість Василя Стефаніка, «правдивість і реалізм його новел привертала увагу художників як до його творів, так і до самого письменника. Ще при житті В. Стефаніка відомі українські митці малували портрети письменника, ілюстрували його твори. Перший портрет В. Стефаніка написав І. І. Труш, Гостюючи на Гудульщині в 1897 році, він в селі Довгонілля намалював портрети Івана Франка і Василя Стефаніка.

Твори Стефаніка при його житті ілюстрували такі відомі західноукраїнські художники, як Осип Курялас та Олена Кульчицька. Василь Касян (уродженець села Миклушинці, зараз в межах Снятина) у 20-х роках створив серію ілюстрацій до новел В. Стефаніка, основну частину яких становлять дереворити. Це, зокрема, ілюстрації до новел «Кленові листки». Наприкінці 40-х років В. Касян знову повертається до творчості Сте-

фаніка, створюючи ілюстрації до його новел, портрети письменника.

У наш час до особи Стефаніка і його творчості зверталися багато українських художників. Так, київський художник, заслужений діяч УРСР, член-кореспондент АН СРСР Т. В. Якимович ілюстрував збірку новел «Кленові листки» (1977 р.), М. Попович — збірку вибраних творів «Катруся» (1971 р.), В. Бубнов і В. Форостецький — вибрані твори «Мое слово» (1950 р.), І. Іжакевич і Ф. Коновалюк — збірку «Кленові листки» (1949 р.).

Та найбільше, мабуть, уваги Василю Стефаніку приділяли художники Прикарпаття. Важко знайти митця, уродженця нашої області, який би не звертався у своїй творчості до образу великого земляка та його творів. Це і Ольга Пleshкан родом із села Чортовець, зараз Назаренкове, Городенківського району. Деякі з

творів художниці зберігаються в Івано-Франківському художньому музеї («Яблука в саду Стефаніка», «Портрет В. Стефаніка»). Портрети В. Стефаніка та ілюстрації до його творів залишив нам уродженець с. Підгірки, зараз в межах Калуша, Григорій Смольський. Чимало своїх творів присвятив письменникові і відомий прикарпатський художник і мистецтвознавець, уродженець с. Кринос Галицького району, Михайло Фіголь, який створив серію портретів В. Стефаніка, акварель «Вид на село Русів» та ін. Один з портретів В. Стефаніка і картина «Селянська правда», де зображені Марко Черемшина і Василь Стефанік за читанням газети «Селянська правда», цього художника зберігаються в Музеї освіти Прикарпаття.

Олена УГОРЧАК,
Студентка художньо-графічного факультету.

Уклін землякові

У музеї освіти Прикарпаття відкрито виставку, присвячену 120-річчю від дня народження Василя Стефаніка. Тут представлені радянські видання творів письменника, книги про його життя і творчість, фотодокументи та фотографії пам'ятників і пам'ятних знаків, встановлених В. С. Стефаніку на території області, картини, ювілейні медалі, запрошення та інші експонати, присвячені цій даті.

Наш кор.

Студентське літо—91

Табірний збір у Карпатах

Прошли табірні збори вожатих дитячих оздоровчих таборів «Літо-91». Наші студенти ознайомилися з життям та основними методами роботи в оздоровчому таборі «Зірка».

Незважаючи на всі соціальні та політичні катаклізми, які відбуваються в нашому житті, діти повинні відпочивати, і відпочивати активно. Тим більше, перед нами стоїть завдання посприяти оздоровленню дітей, які проживають в небезпечній Чорнобильській зоні. Поєднуючи ці завдання і проблеми з завданнями національного відродження українського народу, ми можемо багато зробити для своєї Батьківщини, для її добробуту і процвітання. Тому що тільки такі держави існують на цьому світі, в яких громадянин є фізично здоровим та національно свідомим, які знають, «хто ми є, чий сини, яких батьків ми діти».

Якраз на ці питання і відповідали викладачі, які вели практикуми для вожатих, і які хочуть, щоб і вожаті передавали набуті тут знання, та досвід молодому поколінню.

У вихованні безпосередню дію на психіку людини має мистецтво. Тоді як для виховання образотворче мистецтво вимагає більше чи менше умов, то пісня на рахунок цього більш демократична. Співати можуть всі і ведучи хороводи, і сидячи вночі біля ватри.

Велику любов до української пісні продемонстрував доцент кафедри виховної роботи М. М. Соля, який декілька разів виступав на сцені з популярними піснями, під час виконання яких зал стоячи співав разом з ним.

Отже пісня — це величезний засіб виховання, без якого в напівпольових умовах табору воно неможливе.

Ми подаємо тут ліричну і сповнену болі пісню-молитву за Україну. Вона швидко ввійде в душі юних сердець. Було б добре, коли б цю пісню почувли маленькі українці з Чорнобильської зони, щоб вони також захотіли любити Батьківщину так, як її люблять українці галицькі.

Боже, вислухай благання,
Нищити недоля наш край,
В єдності сила народу,
Боже, нам єдність подай!
Боже, зніми з нас кайдани,
Не дай загинути в ярмі,
Волго зішли Україно,
Щастя і долю дай їй.
Боже, ти чуєш зітхання,
Стогнуть могилки в степах —
Воскресне ще раз Україна,
На наших зболілих кістках.

Віталій КОДРЯ,
Студент групи ХГ-33.

ЗАПРОШЕННЯ

Боже, ти прокляв мене, бо-сь
визволив з моєї душі зробили мушкетера
і кувати в ній цистий метал
людиного
слова і що любови
Василь СТЕФАНІК.

Органітет гостинно запрошує відсвяткувати 120-у річницю від дня народження Василя Стефаніка у його селі Русіві.

Урочистості розпочнуться о 12 годині дня 26 травня 1991 року.

Річниця відзначатиметься вшануванням пам'яті письменника та його рідних на сільському цвинтарі; відтак загостримо на Стефаніківській сідибі; ознайомимось з експозицією нового музею; гуртом із народними музикантами, сільськими співаками затанцюємо, заспіваємо на Стефаніківській Зеленосвятській майні.

1. Завідувач „Україніки” бібліотеки конгресу США

Відбулася приємна зустріч із Богданом Ясінським, завідувачем «Україніки» бібліотеки Конгресу США, яка вважається національною бібліотекою США і є найбільшою у світі. Серед 85 мільйонів її фонду порівняно невелику частину становить «Україна» — 70 тисяч книг і брошур та понад 1 тисячу періодичних видань українською мовою. У березні 1989 року саме «Україніка»

лова земляцтва Станіславщини, один з редакторів альманаху «Станіславщина».

2. Організатор українського шкільництва в Англії

Ще одна і нелегка біографія нашого земляка із села Павлівка — Василя Попадинця. Вийшовши у 1944 році з рідного краю, сільський хлопець, нині професор, В. Попадинець мусів і зумів побороти багато трудностей: вивчити англійську мову, здо-

3. Повернення до альма-матер

Третім гостем нашого інституту став відомий історик української діаспори, доктор історичних наук Валентин Мороз, автор близько 20 праць, виданих українською, англійською, німецькою і французькою мовами. Ми є не зовсім точними, називаючи його «гостем». Фактично В. Мороз після 21 року відсутності повернувся до своєї рідної альма-матер, де у 1965—66 роках працював викладачем новітньої історії. За виступ проти русифікаторської політики Брежнєва, та участь у правозахисному русі його було заарештовано. Пройшовши через пекло мордов-

Гості з діаспори

У різних країнах Європи та Америки успішно працюють наші земляки, які водночас збагачують і нашу культуру, і культури тих народів, серед яких вони живуть, вносячи цималий вклад у всесвітню духовну скарбницю. До недавнього часу із зрозумілих причин ми нічого не знали про них, а якщо і знали, то з такими політичними епітетами, що їх соромно повторювати. Зараз політична ситуація суттєво змінилася, а тому діаспора стала невід'ємною і складовою частиною нашої історії і духовного життя. Протягом останніх 2—3 тижнів бажаними гостями професорсько-викладацького і студентського колективу стали наші земляки, кожен з них міг би без перебільшення сказати, що його життя — частина історії українського народу.

На знімках: доброді Богдан Ясінський (США) Василь Попадинець (Великобританія) та Валентин Мороз (Канада) під час зустрічей в ІФДПІ. Фото Дениса ОВЧАРА, Юрія КУБИКА та Юліана ЯКОВИНИ.

була виділена як окрема структурна частина бібліотеки Конгресу США, а її першим завідувачем та організатором став наш гість В. Ясінський, який народився 23 січня 1923 року у теперішньому Івано-Франківську. У 1943 році він закінчив українську гімназію, а наступного року емігрував до Німеччини, де навчався в Українському вільному університеті (у 1921 році був заснований у Відні, звідки був перенесений у Прагу, а після другої світової війни, — у Мюнхен). Пізніше вийшов до США, де навчався у Джорджтаунському університеті. За працю «Фізика плазми у Радянському Союзі» одержав звання магістра. З 1956 року працює у згаданій Бібліотеці Конгресу США, де протягом 20 років очолював відділ мікрофільмування і реставрації книжок, а з березня 1989 року, як вже згадувалося, він — завідувач її «Україніки». В. Ясінський вперше склав і видав бібліографію неформальної української періодики, наочно показавши, як за останні роки зароджувався демократичні видання на Україні. В. Ясінський виступав перед членами кафедри історії України та української літератури, а в актовому залі — перед викладачами і студентами, виявивши свою добру обізнаність не тільки з бібліотечною справою, але й подіями на Україні, її проблемами. Наш гість блискуче і дотечно відповів на всі запитання присутніх, показавши, що на чужині не забув рідної мови, не втратив снівської любові до України. Додамо, що В. Ясінський — го-

бути професію розкрити себе перед чужинцями. Це звичайний приклад входження наших краян в чуже середовище. Прибувши до Великобританії, наш гість (як і всі українці) зрозумів, що єдиним способом зберегти свою національність і національну самобутність в англійському оточенні є побудова церков, а при них — шкіл. Так він став організатором шкільництва по той бік Ла-Маншу. Вихованці українських шкіл виявивши поруч з рідною мовою добре знання англійської мови, високий фаховий рівень і працьовитість, здобули собі авторитет серед англійців. З 1949 року, коли почався розвиток українського шкільництва в Англії, в англійський світ ввійшло 428 українських педагогів, 128 лікарів і 47 адвокатів, що своїм професійним рівнем не поступаються англійським колегам. А сам професор В. Попадинець — також автор декількох праць (серед них «К. Ушинський як український педагог»), виданих українською та англійською мовами. Наш гість відповів на численні запитання викладачів і студентів, що звучали обома мовами. Одним із питань, що дуже цікавило гостей і присутніх, була проблема обміну студентами, з тим, щоб наші вихованці проходили практику в Англії (студенти українсько-англійського відділення філологічного факультету та іноземного), а українці з Англії — у нас. Ще одна зустріч, що, як думаємо, збагатила і нас, і нашого поважного гостя.

ських таборів, його у 1979 році було обміняно за радянських розвідників. Так він з волі чужих правителів опинився в Канаді, де захистив докторську дисертацію «Етнонім «Україна» в українських думках і піснях», став ученим. Виступаючи перед викладачами і студентами, В. Мороз прочитав лекцію «Історія України очима українців», що викликала неоднозначну реакцію присутніх. Історик, зупинився на відомих подіях початку XVII ст. у Московському царстві, називаючи їх «українським завоюванням Москви», а не польською інтервенцією, бо їх ініціаторами виступила «українська еліта», перш за все український князь Адам Вишневецький. Справді, до 20-х років XVII ст. українські магнати — Вишневецькі, Острозькі та інші відомі роди вважали себе українцями та православними (згадаймо «Вірші на жалосний погреб... Петра Кошаєвича Сагайдачного» К. Саковича 1622 року), але вже їх сини стали поляками і ворогами українців (вважаємо хоч би жорстокого Ярему Вишневецького). Варто нагадати, що подібну гіпотезу ще у 1914 році у більш делікатній формі висунув І. Франко. Отже, ще одна історична версія, яку пропагує В. Мороз, яка істотно заперечує офіційні висновки російсько-радянської і польської історіографії. На закінчення зустрічі вчений відповів на численні запитання викладачів і студентів інституту.

Володимир ПОЛЭК.

Газета Івано-Франківського педагогічного інституту імені В. Стефаника.

Редактор Євген ГОРДИЦЯ

11(98) 25 ТРАВНЯ 1991 РОКУ.

Газета заснована 30 вересня 1988 року.

Виходить українською мовою.

ГРОМАДСЬКО-РЕДАКЦІЙНА РАДА

В. ВЕРГОВСЬКИЙ, заступник директора школи-лабораторії ІФДПІ, М. ГРИНЕР, відповідальний секретар.

О. КИСІЛЬ, студентка педагогічного факультету.

В. КОНОВЕНКО, директор інституту, професор, член-кореспондент Академії педагогічних наук СРСР.

Н. ЛИСЕНКО, завідувач кафедрою педагогіки і психології (дошкольної), доцент.

Н. ОСТАПОВА, студентка філологічного факультету.

І. ПИВУЛИК, студентка історичного факультету.

С. ХОРОБ, старший викладач кафедри української літератури.

В. КРУЩ, завідувач кафедрою педагогіки і психології, доцент, голова обласного відділення Педагогічного товариства.

НАША АДРЕСА:

ДЛЯ ЛИСТІВ — 264000, м. Івано-Франківськ, головноштаб — а/с № 27.

ТЕЛЕФОН — 96.4.13, 96.4.41.

ЗАХОДЬТЕ — м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, 2 поверх, каб. 209, 209 а.

ЗАСНОВНИК — Івано-Франківський педагогічний інститут імені В. Стефаника.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Літописець — Надія Вандиш, перекладниці — Г. Васильчук, М. Недосуга, фотомонтаж — А. Кошовець, М. Васильчук, друкарі — Л. Черемисинський, М. Васильчук, головний інженер — Л. Воробець, літературний редактор — В. Косарук.

Газету віддруковано офсетним способом друку в Галицькій районській друкарні обласного управління у справах видавництва і поліграфії.

м. Галич, майдан Різдва, 31.

Редакція газети «Педагог Прикарпаття» залишає за собою право редагувати і скорочувати текст.

Висловлені авторами думки не можуть не обійтися з позицією редакції.

Виходить двічі на місяць. Формат А3-Б.

Серія НО-М 049.

Зам. 635—636.

Рукописи, малюнки і фотографії не рецензуються і не повертаються.

Ціна 10 коп.

Тираж 2000 примірників.

Підпис до друку 24.05.91 р.